

Een Schepper van Sinxenlijnen en Sinxenkleuren: EUGÈNE JOORS

Bron:

Ons Volk Ontwaakt

Geïllustreerd weekblad

Opstel en beheer: Emiel Jacqmainlaan 127

16e jaargang, nr. 9

2 maart 1930

Pagina 130-132

Naar aanleiding van zijn vijftigsten verjaardag werd Eugène Yoors dezer dagen, te **Antwerpen**, door ontelbare vrienden en bewonderaars gevierd. Aan een der meest vooraanstaande persoonlijkheden uit de rangen onzer katholieke kunstenaars werd alzoo, eindelijk, de openbare hulde gebracht van wie hem om diepe schoonheidsvreugde dankbaar zijn.

Als « schepper van Sinxenlijnen en Sinxenkleuren » werd Yoors gevierd. Het is Sinxenvuur, inderdaad, hetwelk in schitterende kleuren uitbreekt in zijn brandglasramen en van daar uit overlaait op wie ze nimmer-moe aanschouwt.

Figuur 1 - Het Visioen van den Arend.

(Glasraam uit de Ste Lutgardiskapel, Gerardstr. 18, Antwerpen)

De verzameling ontwerpen van Yoors, op het **Pelgrim-Congres** van 1927, verwekte ongeëvenaarde belangstelling. Verheven was hun opvatting, verbazend eenvoudig hun uitbeelding; zij troffen door hun onuitputtelijke kleurenweelde; hun indruk was direct en onuitwischaar. Maar wat zijn die ontwerpen, tenzij schaduwen, naast den glans der echte ramen!

Wie de verheerlijking van **Sint Franciscus** in de kerk te **Chenois (Waterloo)** mocht zien of de ramen in het **H. Graf** te **Turnhout**, in het klooster der **Annonciaden** te **Desschel** of in de **Antwerpsche Ste-Ludgardiskapel** weet, dat in **Vlaanderen** een kunstenaar leeft, die wonderbaar het geschapen licht doet juichen uit liefde tot het onstoffelijke, menschgeworden Licht: **Christus**.

Uit zijne composities stijgt een litanie van kleur op om de heerlijkheid van het licht.

De volmaaktheid, die hier bereikt wordt, lokte de meest lovende critiek uit in binnen- en buitenland. Terecht. In het werk van Joors zijn vereenigd schoone gaafheid der verhoudingen, innigheid van kleur, volledig evenwicht van al de tot uitingkomende vermogens, in dienst gesteld van het synthetisch geziene onderwerp. Pas zes jaar geleden, toen **Van Reeth** zijn eerste Pinksterkerk ontwierp, werd ook de eerste stap gezet op den weg, die voor Joors een gloriebaan aan 't worden is. Van meet af aan had hij begrepen wat essentieel is aan de brandglaskunst. Een raam is 'n raam: een poort voor 't licht en géén doorzichtig schilderij. Het licht uit den hemel koninklijk te laten binnenstroomen, zie daar zijn taak. Tot zulke dienstbaarheid heeft Joors het kerkraam teruggebracht. Die onderwerping echter mocht hem *Magnificat* doen zingen en het lijdt geen twijfel of vele kerken in Vlaanderen en **Wallonië** worden eens, door hun Joors-ramen, triomfbogen voor den kunstenaar en zijn zegevierend ideaal.

*Figuur 2 - Rei van engelen.
(Glasraam uit de Ste-Lutgardiskapel, Gerardstraat 18, Antwerpen)*

★ ★ ★

Zoo de bezieling van Eugène Joors dezelfde is als deze onzer diepgeloovige oud-Vlaamsche meesters, zoo is zijn techniek gansch aangepast aan de moderne levensvoorwaarden. Joors is een schrander man en weet behendig te kiezen uit oud en nieuw.

In plaats van een mozaïek van snippers glas, gelijk in de ramen der oude kathedralen,

gebruikt hij groote, kleurige glasvakken « Amerikaansch glas », waarop de verscheiden kleurtonaliteiten worden bijgewerkt. Het lood, wanneer het door Joors wordt aangewend, dient tegelijkertijd tot omlijning van de voorgestelde figuur en tot samenvoeging van de onderscheiden samenstellende glasdeelen. Wat een eenvoud wordt aldus bereikt, wat een rust, en... wat een besparing aan materiaal!

Eenvoudig zijn vele van Joors' ontwerpen, en brave zielen meenen wel eens « dat daar geen kunst aan is ».

Een blik in de werkplaats, het **Cenakel** van den meester, waar hij dag aan dag slijt in peinzen en werken, zou hen leeren wat een reusachtigen voorarbeid voor het simpelste raam gevegd wordt.

Tot in de kleinste bijzonderheden wordt elke houding, elke plooï, elke lijn bestudeerd; herhaaldelijk worden de verhoudingen gewikt en gewogen; studie op studie hoopt zich op tot dat, na taaien arbeid en innig gebed, zijn oprechte streven naar hoogste schoonheid de onthechting van alle overtolligheid bereikt. Ons, ingewikkelde, misgroeide mensen, wordt dan die schoone eenvoud geschonken waarop we, in spijt van ons zelf, onbewust hebben gewacht.

★ ★ ★

Figuur 3 - Sint-Franciscus.

Deze jongste uiting van Eugène Joors' rijke gaven doet wel eens vergeten, dat ook zijn vroeger werk een eigen niet te onderschatten beteekenis heeft.

Uit een kunstenaarsfamilie gesproten, in **Spanje** opgegroeid, gevoed door 't licht en de kleur van dat aan schoonheid overrijk land, kwam Joors op twintig-jarigen leeftijd naar Antwerpen terug. Hij bezocht er de **Academie** en deed er een grondigen afkeer op van de werkwijzen daar in voege. Maar ook kostbare vriendschap knoopte hij er aan met mannen als **Verhaert**, in wiens merkwaardig atelier hij onvergetelijke uren sleet.

Italië bezocht hij, ook **Duitschland** en **Engeland**. De teergevoelige romantische Joors, ontkwam niet aan de bekoring der **Preraphaëlieten** en erfde van hun zin voor wazige schoonheid.

Parijs trok hem aan. Hij woonde er tot vóór den oorlog en bracht er zijn offer aan den heerschenden smaak door zijn composities volgens naakt model.

Veertien jaar lang legde hij zich, met onverdroten ijver, toe op de studie van het menschelijk lichaam, opdat geen enkele verhouding, geen enkele lijn in strijd zou wezen met de loutere schoonheid, die zijn eenigste betrachten was. Zijn verbazende kennis der anatomie en zijn kleurenteknik dagteekenen uit dien tijd. De overgangen van kleur tot kleur,

van licht tot schaduw zijn wonderzacht. Geen hardheid of onbeholpenheid ligt er in de zeer zuivere lichamen, die in zijn geestdriftig geborstelde landschappen leven als een deel er van, een... stuk natuur.

De mensch voor den zondenvall, in een stijlvol paradijzenland, een ideale mensch, geen reëele, verheerlijkt Joors hier. Zoo het werk, uit deze vooroorlogsche jaren, niet liet voorzien welke stoere kunst hij in lateren tijd zou voortbrengen, toch bereidde zij hem geleidelijk voor op het volrijpe, godsdienstige werk van thans. Zonder die verwijderde

voorbereiding ware Joors nooit geraakt tot de zekerheid van toets, waarmee hij thans zijn glasramen samenstelt.

Buiten het vermelde werk, waarvan, jammer genoeg, zoo weinig gespaard bleef voor de vernieling van den oorlog, schilderde Joors portretten bij de vleet; o.a. het innemend portret van zijn vader, dat hem, in zijn werkplaats, gezelschap houdt. In 1914 trok Eugène Joors op voor zijn land.

Figuur 4 - Biddende Monnik.

Voor den rechtgeaarden, fijn gevoeligen en verstandigen kunstenaar beteekende het gruwelijke oorlogsgeweld een totalen ommekeer van verbeelding tot wezenlijkheid, van gedweep met alle schoonheid tot hartstochtelijk zoeken naar, en zich geven aan de Opperste Schoonheid: God.

Te Parijs, onder betoovering van **Sâr Péladan**, had Joors er naar gestreefd iets hoogers dan de stof in zijn kunst te leggen. De zucht naar 't verhevene was er wel, maar de gekozen richting was verkeerd: er bestond kans zich dood te loopen in den doolhof van het onreeële.

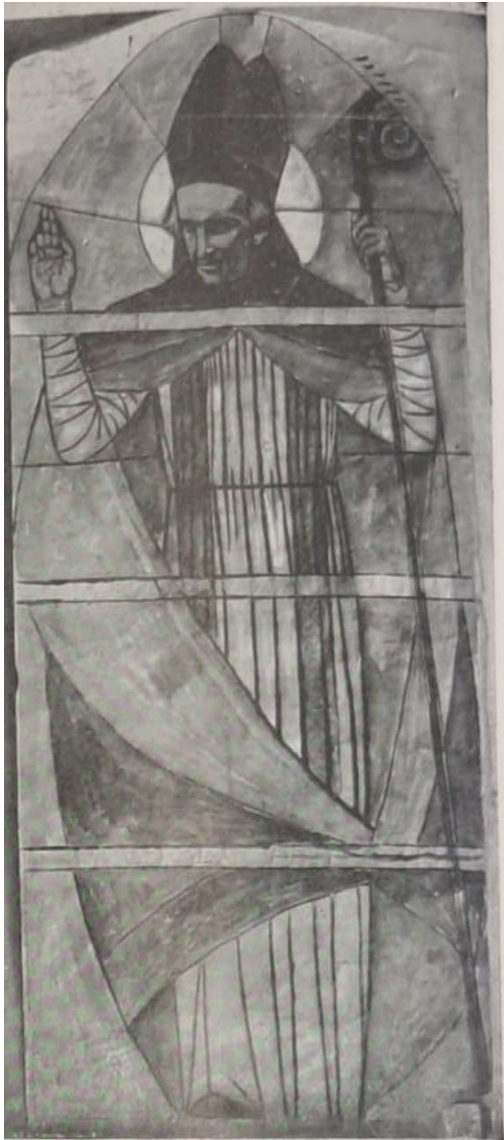
De vier jaren interneering te **Amersfoort** besloten, op tragische wijze, een vruchtbaar tijdvak van Joors' leven. Zij rukten hem los uit het ivoren torentje waarin hij het te benauwd kreeg en schonken hem, toegerust voor een nieuwe taak, aan zijn eigen volk terug.

Zijn werk uit de bannelingsjaren verwierf ongehoorden bijval. De meer dan vijf honderd studies van soldatenkoppen, die hij met hart en ziel geteekend had, werden ten toon gesteld te **Cardiff, New-York** en **Soerabaia**. Alles werd uitverkocht. Prachtige teekeningen uit de eenzaamheid van duinen en sparren rondom het kamp, bracht Joors mee naar Antwerpen, toen de **Wapenstilstand** gesloten werd.

Intussen had een nieuwe kunstkak zijn hart gewonnen. De ets, met al wat ze aan kiesche verfijning, aan juiste visie van het karakteristieke der dingen vereischt, was als aangewezen voor zijn temperament.

Het verwondert geenszins te vernemen hoe Joors een voorliefde koestert voor de **Japanners**, rasartisten, die wars zijn van overtolligheid en alledaagsche drukte. Joors is, op meer dan één punt, verwant met hen. Onmetelijkheid en wijding ademen de verten van deze etsen. Soberheid en synthese maken ze tot eenig fijne parelen van echte etskunst.

In zijn opgang naar hooger godsdienstig leven kwam Joors stilaan, na onvermijdelijke vergissingen, tot de gave religieuze werken waarvan we, in de jongste jaren, de eerstelingen mochten genieten.

Figuur 5 - De Bisschop. (glasraam)

Als godsdienstig kunstenaar is Joors het best bekend bij de meesten onzer lezers. Dit neemt niet weg, dat zijn mythologische composities, zijn landschappen, portretten, teekeningen, etsen een zeer zelfstandige waarde hebben. Spijtig is 't, dat men dit al te veel vergeet. Te weinig beroep wordt er gedaan op Joors als schilder en tekenaar; en toch heeft, op dit gebied, de kunstenaar lang niet zijn laatste woord gezegd.

Joors is een groot en oprecht kunstenaar, maar ook een heerlijk mensch. Zijn vrienden weten hoe zijn belanglooze genegenheid nooit verflauwt. Joors, als mensch, heeft geen vijanden. Joors, als kunstenaar, ziet de schare zijner bewonderaars steeds aangroeien. Deze zeer bescheiden man bleef al te lang in de schaduw.

Noodig was het, dat het licht op den kandelaar werd gesteld, dat er gewezen werd op de beteekenis van dit leven en van dit werk.

Die taak nam **E. Pater Reypens** op zich. Een prachtig boek over Joors, een waardige hymne aan het brand-glaspoëem, dat Joors in 't aanzien riep, komt binnenkort van de pers, terwijl, door de zorgen van het Joors-viering-comité, een

bundel studiën uitgegeven wordt, voor de degelijkheid waarvan de namen instaan van medewerkers als **Cyriel Verschaeve**, Pater Reypens, **Mulse** e.a.

Lange leve Joors! de zanger van het licht en van Gods schoonheid, de kwistige uitdeeler van kleurenheerlijkheid, die zich niet arm deelen kan.

H.

Lijst met afbeeldingen:

Figuur 1 - Het Visioen van den Arend.	1
Figuur 2 - Rei van engelen.	2
Figuur 3 - Sint-Franciscus.	3
Figuur 4 - Biddende Monnik.....	4
Figuur 5 - De Bisschop. (glasraam)	5

ONS VOLK

ONTWAART

GEILLUSTREERD WEEKBLAD

Telefoon: 222.11. — OPSTEL EN BEHEER: EMIEL JACQMAINLAAN, 127, BRUSSEL — Postcheck: 164.70
ABONNEMENTSPRIJS. — Per jaar: 82 fr.; per zes maand: 42 fr., per drie maand: fr. 21.50.

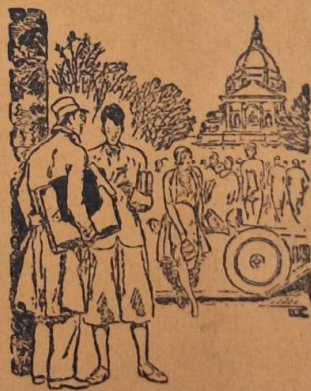
Taxichauffeur. — Ik zal 100 frank berekenen. Hij weet toch niet, hoever ik hem gereden heb in dezen mist!
Passagier. — Ik zal hem dlt valsche briefke van 100 geven. Hij merkt het toch niet in dezen mist.

(Weekly Telegraph).

SEIZOEN

— Zijt gij nu blind in plaats van lam?
— Ja, het is te koud om te zitten.
(Canard Enchaîné, Parijs).

EEUWIGE JEUGD

— Een schoon meisje dat ge daar bij u hebt!
— Stil toch, het is mijn moeder.
(Le Rire, Parijs).

Een Schepper van Sinxenlijnen en Sinxenkleuren : EUGÈNE JOORS

Naar aanleiding van zijn vijftigsten verjaardag werd Eugène Joors dezer dagen, te Antwerpen, door ontelbare vrienden en bewonderaars, gevierd. Aan een der meest vooraanstaande persoonlijkheden uit de rangen onzer katholieke kunstenaars werd alzoo, eindelijk, de openbare hulde gebracht van wie hem om diepe schoonheidsvreugde dankbaar zijn.

Als « schepper van Sinxenlijnen en Sinxenkleuren » werd Joors gevierd. Het is Sinxenvuur, inderdaad, hetwelk in schitterende kleuren uitbreekt in zijn brandglasramen en van daar uit overlaait op wie ze nimmer-moe aanschouwt.

De verzameling ontwerpen van Joors, op het Pelgrim-Congres van 1927, verwekte ongeëvenaarde belangstelling. Verheven was hun opvatting, verbaasd eenvoudig hun uitbeelding; zij troffen door hun onuitputtelijke kleurenweelde; hun indruk was direct en onuitwischaar. Maar wat zijn die ontwerpen, tenzij schaduwen, naast den glans der echte ramen!

Wie de verheerlijking van Sint Franciscus in de kerk te Chenois (Waterloo) mocht zien of de ramen in het H. Graf te Turnhout, in het klooster der Annonciaden te Dessel of in de Antwerpsche Ste-Ludgardis kapel weet, dat in Vlaanderen een kunstenaar leeft, die wonderbaar het geschapen licht doet juichen uit liefde tot het onstoffelijke, menschgeworden Licht : Christus.

Uit zijne composities stijgt een litanie van kleur op om de heerlijkheid van het licht.

De volmaaktheid, die hier bereikt wordt, lokte de meest lovende critiek uit in binnen- en buitenland. Terecht. In het werk van Joors zijn vereenigd schoone gaafheid der verhoudingen, innigheid van kleur, volledig evenwicht van al de tot uitingkomende vermogens, in dienst gesteld van het synthetisch geziene onderwerp. Pas zes jaar geleden, toen Van Reeth zijn eerste Pinksterkerk ontwierp, werd ook de eerste stap gezet op den weg, die voor Joors een gloriebaan aan 't worden is. Van meet af aan had hij begrepen wat essentieel is aan de brandglaskunst. Een raam is 'n raam: een poort voor 't licht en géén doorzichtig schilderij. Het licht uit den hemel koninklijk te laten binnenstroomen, zie daar zijn taak. Tot zulke dienstbaarheid heeft Joors het kerkraam teruggebracht. Die onderwerping echter mocht hem Magnificat doen zingen en het lijdt geen twijfel of vele kerken in Vlaanderen en Wallonië worden eens, door hun Joors-ramen, triomfbogen voor den kunstenaar en zijn zegevierend ideaal.

Zoo de bezieling van Eugène Joors dezelfde is als deze onzer diepgeloovige oud-Vlaamsche meesters, zoo is zijn

techniek gansch aangepast aan de moderne levensvoorwaarden. Joors is een schrander man en weet behendig te kiezen uit oud en nieuw.

In plaats van een mozaïek van snippers glas, gelijk in de ramen der oude kathedralen, gebruikt hij groote, kleurige glasvakken « Amerikaans glas », waarop de verscheiden kleurtonaliteiten worden bijgewerkt. Het lood, wanneer het door Joors wordt aangewend, dient tegelijkertijd tot omlijning van de voorgestelde figuur en tot samenvoeging van de onderscheiden samenstellende glasdeelen. Wat een eenvoud wordt aldus bereikt, wat een rust, en... wat een besparing aan materiaal!

Eenvoudig zijn vele van Joors' ontwerpen, en brave zielen meenen wel eens dat daar geen kunst aan is.

Een blik in de werkplaats, het Cenakel van den meester, waar hij dag aan dag slijt in peinzen en werken, zou hen leeren wat een reusachtigen voorarbeid voor het simpelste raam vergd wordt.

Tot in de kleinste bijzonderheden wordt elke houding, elke plooi, elke lijn bestudeerd; herhaaldelijk worden de verhoudingen gewikt en gewogen; studie op studie hoopt zich op tot dat, na taaien arbeid en innig gebed, zijn oprechte streven naar hoogste schoonheid de onthechting van alle overtoolligheid bereikt. Ons, ingewikkelde, misgroeide menschen, wordt dan die schoone eenvoud geschonken waarop we, in spijt van ons zelf, onbewust hebben gewacht.

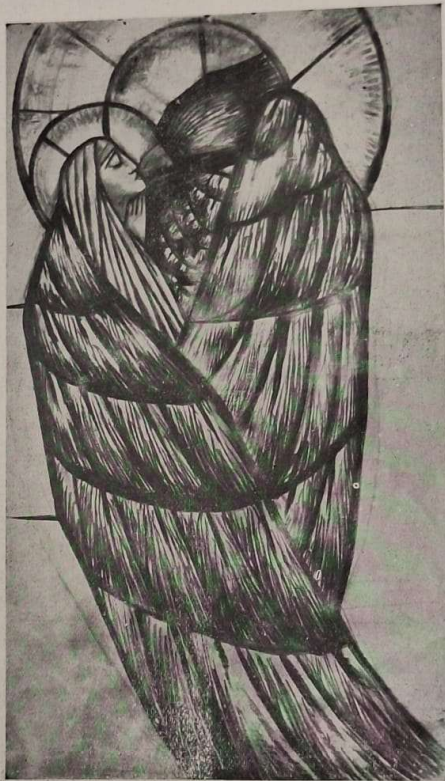
Deze jongste uiting van Eugène Joors' rijke gaven doet wel eens vergeten, dat ook zijn vroeger werk een eigen niet te onderschatten betekenis heeft.

Uit een kunstenaarsfamilie gesproten, in Spanje opgegroeid, gevoed door 't licht en de kleur van dat aan schoonheid overrijk land, kwam Joors op twintigjarige leeftijd naar Antwerpen terug. Hij bezocht er de Academie en deed er een grondigen afkeer op van de werkwijzen daar in voege. Maar ook kostbare vriendschap knoopte hij er aan met mannen als Verhaert, in wiens merkwaardig atelier hij onvergetelijke uren sleet.

Italië bezocht hij, ook Duitschland en Engeland. De teergevoelige romantische Joors, ontkwam niet aan de bekoring der Preraphaëlieten en erfde van hun zin voor wazige schoonheid.

Parijs trok hem aan. Hij woonde er tot vóór den oorlog en bracht er zijn offer aan den heerschenden smaak door zijn composities volgens naakt model.

Veertien jaar lang legde hij zich, met onverdroten ijver, toe op de studie van het menschelijk lichaam, opdat geen enkele verhouding, geen enkele lijn in strijd zou wezen met de loutere schoonheid, die zijn eenigste

Het Visioen van den Arend.
(Glasraam uit de Ste Ludgardiskapel,
Gerardstr. 18, Antwerpen).

betrachten was. Zijn verbazende kennis der anatomie en zijn kleurenteknik dagteekenen uit dien tijd. De overgangen van kleur tot kleur, van licht tot schaduw zijn wonderzacht. Geen hardheid of onbeholpenheid ligt er in de zeer zuivere lichamen, die in zijn geestdriftig geborstelde landschappen leven als een deel er van, een... stuk natuur.

De mensch voor den zondenvall, in een stijlvol paradijsland, een ideale mensch, geen reëele, verheerlijkt Joors hier. Zoo het werk, uit deze vooroorlogsche jaren, niet liet voorzien welke stoere kunst hij in lateren tijd

weld een totalen ommekeer van verbeelding tot wezenlijkheid, van gedweep met alle schoonheid tot hartstochtelijk zoeken naar, en zich geven aan de Opperste Schoonheid: God.

Te Parijs, onder betoovering van Sár Peludan, had Joors er naar gestreefd iets hoogers dan de stof in zijn kunst te leggen. De zucht naar 't verhevene was er wel, maar de gekozen richting was verkeerd: er bestond kans zich dood te loopen in den doolhof van het onreële.

De vier jaren internering te Amersfoort besloten, op

Rei van Engelen. (Glasraam uit de Ste Lutgardiskapel, Gerardstraat 18, Antwerpen).

zou voortbrengen, toch bereidde zij hem geleidelijk voor op het volrijpe, godsdienstige werk van thans. Zonder die verwijderde voorbereiding ware Joors nooit geraakt tot de zekerheid van toets, waarmee hij thans zijn glasramen samenstelt.

Buiten het vermelde werk, waarvan, jammer genoeg, zoo weinig gespaard bleef voor de vernieling van den oorlog, schilderde Joors portretten bij de vleet; o.a. het innemend portret van zijn vader, dat hem, in zijn werkplaats, gezelschap houdt. In 1914 trok Eugène Joors op voor zijn land.

Voor den rechtgeaarden, fijn gevoeligen en verstandigen kunstenaar beteekende het gruwelijke oorlogsge-

tragische wijze, een vruchtbaar tijdvak van Joors' leven. Zij rukten hem los uit het ivoren torentje waarin hij het te benauid kreeg en schonken hem, toegerust voor een nieuwe taak, aan zijn eigen volk terug.

Zijn werk uit de bannelingsjaren verwierf ongehoorden bijval. De meer dan vijf honderd studies van soldatenkoppen, die hij met hart en ziel geteekend had, werden ten toon gesteld te Cardiff, New-York en Soerabaja. Alles werd uitverkocht. Prachtige teekeningen uit de eenzaamheid van duinen en sparren rondom het kamp, bracht Joors mee naar Antwerpen, toen de Wapenstilstand gesloten werd.

Intusschen had een nieuwe kunsttak zijn hart gewon-

nen. De ets, met al wat ze aan kiesche verfijning, aan juiste visie van het karakteristieke der dingen vereischt, was als aangewezen voor zijn temperament.

Het verwondert geenszins te vernemen hoe Joors een voorliefde koestert voor de Japanners, rasartisten, die wars zijn van overtolligheid en alledaagsche drukte. Joors is, op meer dan één punt, verwant met hen. Onmetelijkheid en wijding ademen de verten van deze etsen. Soberheid en synthese maken ze tot eenig fijne parelen van echte etskunst.

In zijn opgang naar hooger godsdienstig leven kwam

Joors is een groot en oprecht kunstenaar, maar ook een heerlijk mensch. Zijn vrienden weten hoe zijn belangloze genegenheid nooit verflauwt. Joors, als kunstenaar, ziet mensch, heeft geen vijanden. Joors, als kunstenaar, ziet de schare zijner bewonderaars steeds aangroeien. Deze zeer bescheiden man bleef al te lang in de schaduw.

Noodig was het, dat het licht op den kandelaar werd gesteld, dat er gewezen werd op de beteekenis van dit leven en van dit werk.

Die taak nam E. Pater Reyppens op zich. Een prachtboek over Joors, een waardige hymne aan het brand-

Biddende Monnik.

Sint Franciscus verheerlijkt. (glasraam)

De Bisschop. (glasraam)

Joors stilaan, na onvermijdelijke vergissingen, tot de gave religieuze werken waarvan we, in de jongste jaren, de eerstelingen mochten genieten.

Als godsdienstig kunstenaar is Joors het best bekend bij de meesten onzer lezers. Dit neemt niet weg, dat zijn mythologische composities, zijn landschappen, portretten, teekeningen, etsen een zeer zelfstandige waarde hebben. Spijtig is 't, dat men dit al te veel vergeet. Te weinig beroep wordt er gedaan op Joors als schilder en teekenaar; en toch heeft, op dit gebied, de kunstenaar lang niet zijn laatste woord gezegd.

glaspoëem, dat Joors in 't aanzijn riep, komt binnenkort van de pers, terwijl, door de zorgen van het Joorsviering-comité, een bundel studien uitgegeven wordt, voor de degelijkheid waarvan de namen instaan van medewerkers als Cyriel Verschaeve, Pater Reyppens, Mulse e.a.

Lange leve Joors! de zanger van het licht en van Gods schoonheid, de kwistige uitdeeler van kleurenheerlijkheid, die zich niet arm deelen kan.

H.

IEDER OP Z'N BEURT

De onderpastoor kwam een van z'n zwakste parochianen tegen.

Jef », zei hij verschrokken, « den laatsten keer toen ik u zag, was ik de gelukkigste man van de wereld, want ge waart nuchter. Maar vandaag maakt ge mij weer ongelukkig nu ik u weer zoo zat zie. »

« Ja Eerwaarde », stotterde de onboetvaardige Jef. « Ja, ziet ge, ik geloof, dat 't vandaag mijn beurt weer is om gelukkig te zijn. »

132

EFFEN REKENING

— Is het tusschen den dokter en Ellen heelemaal uit!
— Ja. Zij heeft hem den ring teruggezonden.
— En wat deed de dokter?
— Hij heeft haar een rekening gestuurd voor 365 visites van 20 fr. per stuk.

— Dokter, wat is beter voor de zenuwen van mijn man: de zee of het gebergte?
— Het is het beste voor hem, dat gij naar zee gaat en hij naar bergen.